Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto

12.10.2021

Eduskunta
Tiedusteluvalvontavaliokunta
tiv@eduskunta.fi

Asia: VNS 4/2021 vp; Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

Sisäministeriön kansallisen turvallisuuden yksikkö kiittää tiedusteluvalvontavaliokuntaa kutsusta kuultavaksi ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Tiedustelutoiminnan ja sen ohjauksen kannalta tarkasteltuna valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteko noudattaa aiempien selontekojen, erityisesti ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon kirjauksia, tehden täsmentäviä huomioita sisäisen ja kansallisen turvallisuuden kannalta.

Selonteon toimintaympäristöosuudessa kuvataan, kuinka Suomen ja Euroopan lähialueiden turvallisuustilanne on epävakaa ja vaikeasti ennakoitava. Perinteiset uhat pysyvät, mutta muuttuvat yhä monimutkaisemmiksi. Samaan aikaan globaalit kehityskulut ja kokonaan uudet uhat haastavat viranomaistoimintaa. Haasteiksi demokratialle ovat nousseet erityisesti hybridi- ja informaatiovaikuttaminen. Sisäisen turvallisuuden selonteon luvussa neljä kuvataan sisäiseen turvallisuuteen kohdistuvat muutosvoimat sekä nostetaan esille laajamittaiset häiriöt.

Vakavat ja laajat häiriöt ovat Suomeen, sen väestöön tai johonkin alueeseen kohdistuvia äkillisiä tapahtumia, jotka vaativat viranomaisilta ja muilta toimijoilta normaalista poikkeavia toimia tai jopa avun pyytämistä muilta mailta. Monissa näistä tilanteista tiedusteluviranomaisilla on mahdollisuus tukea muita viranomaisia tai tuoda uhkia esille ennen niiden realisoitumista.

Selonteossa nostetaan esimerkkeinä häiriöistä muun muassa terrorismi, ihmisen tai luonnon aiheuttama suuronnettomuus, isojen väkijoukkojen väkivaltainen liikehdintä, haitallinen vaikuttaminen kansalliseen kriittiseen infrastruktuuriin sekä laajamittainen maahantulo, joista viimeisin on ollut esillä valtiollisen hybridivaikuttamisen näkökulmasta.

Häiriötilanteen laajamittaisesta maahantulosta tekee sen laajuus sekä siihen mahdollisesti liittyvät lieveilmiöt. Näitä tilanteita estetään muun muassa varautumisella, viranomaisten roolien selkeydellä ja hyvällä keskinäisellä yhteistyöllä, tilanteiden ennalta harjoittelulla ja hyvällä viestinnällä. Hybridivaikuttamisen torjunnassa keskeistä on poikkihallinnollinen toimintatapa sekä tiivis yhteistyö yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa. Hybridivaikuttamista pyritään torjumaan myös lainsäädännöllisin toimin sekä kansainvälisellä ja EU-yhteistyöllä.

Kriittisen infrastruktuurin haavoittuvuuksiin liittyvät riskit ja uhat ovat kasvaneet. Yhteiskunnat ja taloudet rakentuvat enenevässä määrin uuden sukupolven viestintäverkkojen, kuten 5G:n ja tekoälyn varaan. Ne yhdistävät esineitä ja järjestelmiä kuten energiaverkkoja ja muuta kriittistä infrastruktuuria. Sähköistyvät ja verkottuvat yhteiskunnat tehostuvat, mutta samalla verkkojen haavoittuvuudet voivat mahdollistaa

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo@intermin.fi | www.intermin.fi

vahingollisen toiminnan. Haitallinen ja vihamielinen toiminta voi vaikuttaa tiedon välittämiseen, tiedon eheyteen, infrastruktuurin toimivuuteen ja valtioiden toimintakykyyn kriisitilanteessa. Suojelupoliisin tuore kansallisen turvallisuuden katsaus nostaa esiin kriittiseen infrastruktuuriin vaikuttavia uhkia.

Selonteossa linjataan, että terrorismi on uhka sisäisen turvallisuuden lisäksi Suomen kansalliselle turvallisuudelle. Suomi jatkaa kansainvälistä yhteistyötä terrorismin, väkivaltaisen ekstremismin ja väkivaltaisen radikalisoitumisen torjumiseksi.

Selonteon viidennessä luvussa todetaan toimenpiteet, joilla kansallisen turvallisuuden uhkia pyritään paremmin tunnistamaan ja torjumaan.

Selonteossa todetaan, että kansallisen turvallisuuden uhkiin varautumisessa ja vastaamisessa tiivistetään yhteistyötä sekä valtioneuvostossa että viranomaisten kesken. Yhteisiä valmiussuunnitelmia, turvallisuusviranomaisten toimivaltuuksia ja valmiuslainsäädäntöä kehitetään johdonmukaisesti ja riskiperusteisesti. Kansallinen kriittinen infrastruktuuri määritetään ja selvitetään sen suojaamiseen liittyvät lainsäädäntötarpeet.

Huomiota kiinnitetään viranomaisten toimintakyvyn varmistamiseen yllättävissä tai nopeasti eskaloituvissa tilanteissa, joita on vaikea ennakoida tai määritellä etukäteen.

Kybertoimintaympäristön uhkia ja siihen liittyviä kansallisia kehittämistoimia arvioidaan laaja-alaisesti kyberturvallisuusstrategian kehittämisohjelmassa mainituissa toimenpiteissä sekä käynnistettävässä selvitystyössä, jossa arvioidaan viranomaisten toimintaedellytykset, ottaen huomioon kansallisen ja kansainvälisen uhkaympäristön jatkuva kehittyminen.

Tiedustelulla hankitun analysoidun tiedon merkitys päätöksenteossa korostuu. Sisäministeriö kehittää edelleen tiedustelutoiminnan ohjaus- ja valvontatoimintaa, tavoitteenaan muun muassa varmistaa, että tiedustelutieto tavoittaa oikea-aikaisesti kaikki kansallisen turvallisuuden suojaamiseen osallistuvat toimijat. Tästä kokonaisuudesta hallitus antaa eduskunnalle selonteon tiedustelulakeihin liittyen vuoden 2021 loppuun mennessä.

Suomen on varmistettava, että resurssit kohdistuvat oikeisiin asioihin, ja että henkilöstön osaaminen, kalusto ja lainsäädäntö ovat ajan tasalla. Lisäksi on oltava aiempaa parempi valmius toimia rajat ylittävissä tilanteissa. Jaetun tilannekuvan, tiedonhankinnan ja tietojohtoisen toiminnan merkitys niin strategisella kuin operatiivisella tasolla korostuu.